

Spis treści

Wstęp	5
Rozdział 1. Scenariusze zajęć z uczniami z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym ze szczególnym uwzględnieniem osób z zespołem Downa z klas I–III szkoły podstawowej	7
Scenariusz 1 – Utrwalanie schematu własnego ciała	7
Scenariusz 2 – Witajcie w naszej bajce	11
Scenariusz 3 – Jeden, dwa, trzy – liczysz ty	16
Rozdział 2. Scenariusze zajęć z uczniami z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym ze szczególnym uwzględnieniem osób z zespołem Downa z klas IV–VIII szkoły podstawowej	20
Scenariusz 4 – Potrafię prosić o pomoc	20
Scenariusz 5 – Dookoła uczuć	25
Scenariusz 6 – Przyjacielem mym bądź...	29
Rozdział 3. Scenariusze zajęć z uczniami z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym ze szczególnym uwzględnieniem osób z zespołem Downa ze szkoły przysposabiającej do pracy, klasy I–III	35
Scenariusz 7 – Podróżuję samodzielnie	35
Scenariusz 8 – Moje dzienne menu	41
Scenariusz 9 – Rozmowa o pracę	46

„Od paluszka maluszka do radości z samodzielności”

Wstęp

Osoby z zespołem Downa najczęściej charakteryzują się niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym. Takie dzieci znajdują się w polskim systemie edukacji w szkole masowej, integracyjnej czy specjalnej. Ze względu na wieloletnie doświadczenie oraz znajomość specyfiki uczniów z zespołem Downa skupiłam się na scenariuszach skierowanych do uczniów z umiarkowaną lub znaczną niepełnosprawnością intelektualną w klasach w szkołach specjalnych o przeciętnej liczebności 6–8 osób. Przygotowując się do lekcji dla ww. uczniów, należy mieć na uwadze kilka ważnych kwestii.

Mimo że myśląc o nauczaniu, można w pewnym sensie skategoryzować osoby z zespołem Downa, które mają wiele wspólnych cech pod względem możliwości edukacyjnych, predyspozycji intelektualnych czy wrażliwości emocjonalnej, warto jednak podkreślić fakt, że każdy uczeń jest odrębną osobowością posiadającą swoje własne potrzeby, wykazującą różne zainteresowania i pasje, stawiającą nam nauczycielom i terapeutom inne wymagania.

Planując program edukacyjno-terapeutyczny, należy mieć na względzie cztery najistotniejsze obszary, które będą miały przełożenie na w miarę samodzielne funkcjonowanie w przyszłości naszego absolwenta, tj. samoobsługa, społecznienie, relacje z rówieśnikami, organizacja czasu wolnego. Warto mieć zawsze na uwadze daleko idące cele – po co ja tego nauczam i jak to wpłynie na przyszłość mojego ucznia z zespołem Downa?

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym w szkole podstawowej z dnia 14 lutego 2017 r. wskazuje przede wszystkim na rozwój kompetencji osobistych, komunikacyjnych i społecznych w kontekście dorosłości i samodzielności. W kolejnych rozdziałach możemy przeczytać, że działania edukacyjne ukierunkowane na zaspokajanie specjalnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych powinny być dostosowane do możliwości psychofizycznych uczniów. Przy ustalaniu kierunków pracy należy uwzględniać indywidualne tempo rozwoju, kompetencje komunikacyjne, zainteresowania, uzdolnienia i mocne strony ucznia. Naturalną bazą rozwoju dziecka jest działanie przez zabawę – tę formę aktywności należy rozwijać i wykorzystywać również na etapie edukacji w szkole. Proces planowania pracy winien opierać się na zaleceniach zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego wydanym przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną, a dalej odnosić się do indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego (IPET) stworzonego przez wszystkich specjalistów pracujących z dzieckiem po przeprowadzeniu diagnozy funkcjonalnej ucznia.

Osoba z zespołem Downa najefektywniej uczy się poprzez bezpośredni, wielozmysłowy kontakt z przedmiotami, osobami, zjawiskami itp. (np. trudno będzie jej zrozumieć, co to jest śnieg, jeśli nie zobaczy/dotknie/sfotografuje/ułepi bałwana). Czas koncentracji uwagi u omawianej grupy osób jest dość krótki. Podawane treści najlepiej są przyswajane w zwartych blokach oddzielonych częstymi przerwami. Niezależnie od wieku i poziomu naszych uczniów nie można poświęcić całej lekcji na jedną czynność (np. wycinanie, słuchanie czytanki czy wykonywanie zadań na kartach pracy przy stoliku). Osoby z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym mają problemy w zapamiętywaniu zbyt obszernych treści. Skuteczność przyswajania wiedzy zwiększa się wraz z częstymi repetycjami. Należy zatem nastawić się na wielokrotne powtórki tych samych przedstawianych treści w różnych odsłonach i na wielu płaszczyznach.

Bardzo ważną kwestią w edukacji i codziennym funkcjonowaniu osób z zespołem Downa jest komunikacja – zarówno werbalna, jak i pozawerbalna. Przygotowując się do lekcji, należy brać pod uwagę zarówno język stosowany przez nas podczas przekazu (muszą to być proste, jasne komunikaty), jak również to, że dość duży odsetek osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym stanowią użytkownicy AAC i posługują się różnymi jego formami i technikami. W jednej grupie uczniów może zdarzyć się np. 2 dzieci porozumiewających się werbalnie, 3 używających gestów MAKATON oraz 2 użytkowników symboli, z czego jeden korzysta z książki do komunikacji w oparciu o PCS, a drugi z tabletu z oprogramowaniem „Mówik” czy „Let me talk”.

W poniższej publikacji wskazano przykładowe formy komunikacji pozawerbalnej wykorzystywanej podczas zajęć dla osób z zespołem Downa, jednak w razie konieczności należy dopasować dany materiał pod konkretny rodzaj komunikacji pozawerbalnej naszego ucznia.

Symbole PCS pochodzą z: <https://naszelementarz.men.gov.pl/generator-kart-pracy/>

Rozdział 1. Scenariusze zajęć z uczniami z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym ze szczególnym uwzględnieniem osób z zespołem Downa z klas I–III szkoły podstawowej

Scenariusz 1	
Temat: Utrwalanie schematu własnego ciała	
Cele ogólne	<ul style="list-style-type: none"> • utrwalenie schematu własnego ciała • znajomość położenia i nazw poszczególnych części ciała
Cele szczegółowe	<ul style="list-style-type: none"> • zapoznanie z tekstem piosenki <i>Tu jedną rękę mam...</i> • utrwalenie znajomości piosenki <i>Tu paluszek</i> • nauka odrysowywania postaci na lustrze i na kartce • utrwalanie znajomości symboli PCS: głowa, dłoń, brzuch • doskonalenie rysowania postaci • ćwiczenie wycinania po linii prostej i przyklejania w odpowiednim miejscu
Metody i techniki pracy	<ul style="list-style-type: none"> • metoda samodzielnych doświadczeń • metoda zadań stawianych dziecku • elementy metody W. Sherborne • masaż
Pomoce dydaktyczne	<ul style="list-style-type: none"> • telefon z dostępem do internetu • piosenka <i>Tu paluszek</i>, https://www.youtube.com/watch?v=ZleTp-kVGE0 • duże lustro • pianka do golenia lub szminka • kartki w formacie A3 lub A2 dla każdego dziecka • mazaki • lalki lub misie • przyrządy do masażu – gąbki, wata, roller drewniany, piłka z kolcami, drewniana łyżka, rękawica kuchenna itp. • załącznik nr 1 – <i>Która część ciała by tu pasowała?</i> • załącznik nr 2 – <i>Dokończ rysowanie postaci</i>
Czas trwania zajęć	<ul style="list-style-type: none"> • 45–60 minut

Adresaci

Uczniowie z zespołem Downa (z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym) na pierwszym etapie edukacyjnym, czyli z klas I–III.

Liczba uczniów: 6–8 osób.

Formy pracy

- indywidualna,
- zbiorowa.

Przebieg zajęć

1. Powitanie. Uczniowie wraz z nauczycielem siedzą na podłodze w kręgu. Po kolei witają się stopy, dłonie, głowy, plecy. Zadanie wykonywane w parach lub po kole – każdy z dzieckiem obok.

2. Nauka piosenki z pokazywaniem na sobie:

Tu jedną rękę mam, tu drugą rękę mam

A brzusek jest smutny, bo brzusek jeden mam (× 2)

Tu jedną nogę mam, tu drugą nogę mam

A plecki są smutne, bo plecki jedno mam (× 2)

3. Lustro – malowanie postaci pianką do golenia lub szminką. Uczniowie kolejno siadają przed dużym lustrem i ich zadaniem jest namalowanie własnej postaci (ewentualnie twarzy) z zaznaczeniem różnych części ciała/twarzy. Nauczyciel wykonuje zdjęcie malunków. Po każdym dziecku należy umyć dokładnie lustro.

4. Każdy uczeń otrzymuje dużą kartkę w formacie A3 lub A2 oraz lalkę bądź misia. Zadaniem dzieci jest odrysować postać zabawki na kartce – jej kontur. Następnie dzieci otrzymują od nauczyciela załącznik nr 1 i ich zadaniem jest wyciąć po linii samodzielnie lub z pomocą wszystkie symbole PCS z częściami ciała i przykleić w odpowiednim miejscu. Prace dzieci można wywiesić na wystawie w klasie.

5. Dokończenie rysowania postaci (załącznik nr 2). Uczniowie kończą rysowanie postaci człowieka, a następnie mogą dorysować ubranie, biżuterię, ozdobić postać, jak chcą.

6. Pożegnanie. Nauczyciel i uczniowie siedzą w kręgu. Na środku leżą różne przyrządy do masażu – gąbki, wata, roller drewniany, piłka z kolcami, drewniana łyżka, rękawica kuchenna itp. Dzieci wybierają sobie przedmiot do masażu i na polecenie nauczyciela: „a teraz żegnamy nasze buzie/ręce/nogi...”; masują swoje części ciała.